

Éppen tíz esztendeje lesz jövőre, hogy elhunyt Janáky Viktor, békési születésű, igen megbecsült és elismert keramikusművész. Ez a cikk és képanyaga neki állít emléket, remélve, hogy ezzel többek fogják ismerni a méltatlanul elfeledett művész nevét, aki nem mellékesen halála előtt valamennyi saját tulajdonú alkotását Békésnek adományozta.

Janáky Viktor 1933. június 10-én született Békésen. Édesanyja, Kovács Gizella családjában kovács-, és lakatosmesterek vannak. Édesapja szorgalmas, háromszoros aranyérmes címfestő volt. Nála ismerkedett meg a színek és formák világával. Már kisgyermekkorától rajzolt, erre buzdította az anyai ágról rokon Csók István is. Az Evangélikus Gimnáziumban érettségizett Békéscsabán, ahol Mazán László tanár segítette tovább a rajzolásban. Az 1948-as lyoni gyermekrajz-kiállításon Magyarországot öten képviselték, köztük Janáky. 1951-ben a család kisebb házat vett Békésen, a Jámbor utca 16. szám alatt, ez lett a művész első műterme. Janáky a kertben saját maga építette első kemencéjét.

1951 és 1956 között a budapesti Iparművészeti Főiskola kerámia tagozatán tanult, ahol Borsos Miklós Kossuth-díjas és Gádor István szintén Kossuth-díjas művész professzorok tanítványa volt. A diákszállón ismerkedett meg Marik Eszter textiles hallgatóval, későbbi feleségével.

A kezdeti időkben Békésen, a Jámbor utcai házában alkotott, egészen 1960-ig. Elsősorban edényeket készített, melyeket rendszeresen szállított Budapestre, az iparművészeti boltba, hogy ez így szerzett bevételből anyagi bázisa legyen a nagyobb feladatokhoz. 1957-ben a kulturális minisztérium ösztöndíjasa lett, a Nemzeti Szalon kiállításán még díjat nyert. Az első élőlény (Lajka kutya) világutazásának emlékére a magyar kormány ajándék vázákat küldött a Szovjetunióknak 1958-ban. Az óriási vázákat Janáky Viktor készítette el. Ugyanebben az évben ő készíthette a brüsszeli világkiállítás magyar éttermének kerámiadíszzeit.

Korai művei mázas kerámiavázák, állatalakos kerámiák. Síkfelületű munkáira égetéssel gyöngyöket, fémet, üveget olvasztott, amelyek színezik a felületet. Később lemondott a színek használatáról, és elsősorban matt, égetett kerámiából készítette munkáit. Féंबरakásos plasztikákat, organikus formájú kavics- és farönk kerámiákat, illetve hatalmas méretű, optikus hatású fali kerámiát készített.

Érdeklődésének középpontjába mind inkább az épületplasztika került. A különböző anyagok

egybeolvasztásával egyéni, ötletgazdag, világos kompozíciójú, modern hangvételű műveket hozott létre. Olyan monumentális munkái voltak, amelyek az ország jelentős középületeit igyekeznek emberközelbe hozni. Ilyenek például a fóti gyermekváros orvosi rendelője épületpilléreinek játszó gyerekeket ábrázoló pillérburkolata, a somogyvári Gyermekintézet kerámiaburkolata, a budapesti Pedagógus Szálló homlokzatán elhelyezett relief, a Mátraházán lévő szanatórium bejáratának kerámia plasztikája, egy szombathelyi gimnázium pillérburkolata.

Feleségével 1960-ben költöztek új otthonukba Budafokra, de Békésre édesapja haláláig (1977) még gyakran visszajárt. Házasságukból született lányuk, Réka orvos-humánbiológusként a Tamperei Egyetem Orvostudományi Kar Élettani Tanszékének docenseként dolgozik. Művész szüleitől jó rajzkészséget örökölt, és 19 éves kora óta verseket is ír, melyeket publikál is.

Janáky Viktort a hatvanas években minden jelentős külföldi iparművészeti kiállításra meghívták. Kiállításokon 1965-től mutatkozott be, itthon és külföldön egyaránt, legtöbbször feleségével, Marik Eszter textilművésszel, selyem kézi festővel együtt. Többször egyéni kiállítása volt látható a budapesti Csók Galériában, továbbá Balatonfüreden, Veszprémben, Pécsen, de még Berlinben is. Békésen 1969-ben állított ki. A mindig új iránt fogékony, kísérletező művészek közé tartozott. Iparművész társaival 1968-ban megalapította a „Kristály”-csoportot. Ennek művészi célkitűzéseit, a modern kerámia lakásdísz és díszítőelem funkciójáról vallott nézeteit ismertette 1968 végén Békésen két diavetítéssel kísért előadásában.

Csoportos kiállítóként Janáky Viktor, mint a magyar kerámiaművészet kiemelkedő alakja megjelent Prágában, Lipcsében, Helsinkiben, Szófiában, Faenzában, Soportban, Vallaurisban, Isztambulban is.

Néhány műve a budapesti Iparművészeti Múzeum, a pécsi Janus Pannonius Múzeum gyűjteményét gazdagítja, de van Janáky-kerámia a Kortárs Kerámia Múzeumban Bechyne, Faenza (a keramikus szakma nagy seregszemléjének helyszíne), Porvoo, Vallauris településeken.

Monumentális alkotásiból megemlíthető még az egri gyermekváros kerámia faliképe, a miskolci gyermekváros kerámiafala, a soproni Lövér Szálló kerámia faldomborműve, a kisteleki Árpád Fejedelem Kollégium kerti plasztikái, a nagyatádi Fő téri park szökőkútplasztikái. Plasztikája látható a djakartai magyar nagykövetség előkertjében, a szófiai külkereskedelmi székházba 1978-ban, a moszkvai külkereskedelmi székházba 1982-ben készített kerámia plasztikákat.

Janáky Viktor 1986-ban kapott Munkácsy Mihály-díjat, amely a képzőművésznek adható egyik legmagasabb állami elismerés. A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, a Nemzetközi Kerámia Akadémia, Magyar Építészek Szövetsége és a Magyar Keramikusok Társasága tagja volt. Kerámiái bejárták Európát, Ázsiát és Amerikát. Egyéni hangját az itthon és külföldön nyert díjak sora értékeli. Vallauris (a kerámiaművészet világközpontja) több alkalommal is a legmagasabb elismerésben részesítette.

1978-ban örömmel vette át a „Városunkért” Emlékplakettet is. Ekkor a Múzeumban feleségével közös kiállítása nyílt. Halála előtt, 1999-ben a tulajdonában lévő munkáit szülővárosa iránt érzett szeretetből és tiszteletből Békés városára hagyta. Ezt a Polgármesteri Hivatalban őrzik, a 2000. végén nyílt Janáky emlékszoba munkanapokon előzetes telefonon bejelentkezés után díjtalanul látogatható. **Szegfű Katalin**

/Megjelent a Békési Újság Kalendárium 2009 című kiadványban/